

תלמוד

דינים בהעמקה ומבוא לתורה שבעל פה

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון – מבוא לתורה שבעל פה, הלכות תפילין, הלכות שבת
פרק שני – "במעגלי ההלכה"
אנ: {
פרק שלישי – "משנה ברורה"
28	נקודות	—	$(8 \times 2) + (12 \times 1)$	—
72	נקודות	—	(12×6)	—
100	נקודות	—	סך הכול	—
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון — מבוא לתורה שבעל פה, הלכות תפילין, הלכות שבת

(28 נקודות)

ענה על שלוש שאלות: על שאלה 1 (שאלת חובה — 12 נקודות)
ועל שתיים מן השאלות 2-4 (לכל שאלה — 8 נקודות).

ענה על שאלה 1 — שאלת חובה.

1. מבוא לתורה שבעל פה

- א. (1) היכן נחתם התלמוד הירושלמי, ומדוע הוא נקרא בשם זה?
(2) מתי הייתה תקופת הסבוראים, ומדוע הם נקראים בשם זה?
(5 נקודות)
- ב. לפני כחצי שנה הסתיים מחזור נוסף של לימוד "הדף היומי" בגמרא.
(1) מי ייסד את לימוד "הדף היומי", וכמה זמן נמשך לימוד התלמוד הבבלי כולו אם לומדים דף אחד ביום?
(2) ציין מפעל נוסף שהמשתתפים בו לומדים את אותו הנושא בכל יום.
(4 נקודות)
- ג. בסיפור על רבן גמליאל ורבי יהושע בנוגע לקביעת יום הכיפורים מוזכרים שני חכמים — רבי עקיבא ורבי דוסא בן הרכינס. הם ניסו לשכנע את רבי יהושע לקבל את קביעתו של רבן גמליאל.
כתוב את הנימוק של אחד מן החכמים האלה. (3 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 2-4.

2. הלכות תפילין — סימן כ"ה

- א. (1) "אחר שלבש טלית מצויץ, יניח תפילין" (שולחן ערוך).
מדוע לבישת טלית קודמת להנחת תפילין?
(2) ציין מקרה אחד שבו מניחים תפילין לפני שלובשים טלית.
(4 נקודות)
- ב. (1) מדוע מברכים על תפילין של יד לאחר הַנְחָתָן על הקיבורת ולא לפני כן?
(2) אדם שנזכר שלא בירך על תפילין של יד, והתפילין עדיין עליו — האם עליו לברך, ומדוע?
(4 נקודות)

3. הלכות תפילין – סימן כ"ה

א. בנוגע לכל אחד מן המקרים שלפניך, כתוב אם צריך לחזור ולברך על התפילין.

בתשובותיך התייחס לדעת השולחן ערוך ולדעת הרמ"א.

(1) חלץ את התפילין, והניחן שוב לאחר כמה שעות.

(2) חלץ את התפילין והתכוון להניחן מיד, והניחן מיד.

(4 נקודות)

ב. ביום שאין בו קריאה בתורה – באיזה שלב בתפילה נהגו העולם לחלוץ את התפילין על פי השולחן ערוך, ובאיזה שלב בתפילה יש לחלוץ את התפילין על פי דברי הקבלה שהביא הרמ"א? (4 נקודות)

4. הלכות שבת

א. בספר "שמירת שבת כהלכתה" מובאות שלוש דרכים שבהן תולדה יכולה להיות דומה לאב המלאכה.

כתוב שתיים מן הדרכים, והדגם כל אחת מהן. (5 נקודות)

ב. על פי "שמירת שבת כהלכתה", יש מלאכות שאיסורן הוא עצם עשיית המלאכה (בלי להביא בחשבון את תוצאת העשייה), ויש מלאכות שאיסורן הוא בתוצאת העשייה של המלאכה.

כתוב דוגמה אחת לכל אחד מסוגי המלאכות האלה. (3 נקודות)

בחר בפרק שני א בפרק שלישי, על פי התכנים שלמדת.**פרק שני — "במעגלי ההלכה" (72 נקודות)**

אם בחרת בפרק זה, ענה על שש מן השאלות 5-11 (לכל שאלה — 12 נקודות).

5. תפילה בציבור

- א. (1)** "תפילת הציבור, אף על פי שהיא מצווה מדבריהם, היא גדולה ממצוות עשה של תורה" (הרב שניאור זלמן מלאדי, שולחן ערוך הרב). הסבר מדוע.
- (2)** מדוע תפילתו של אדם המתפלל בציבור מתקבלת יותר מתפילתו של אדם המתפלל ביחידות? (5 נקודות)
- ב. (1)** אדם שמרגיש שהוא מכון את ליבו בתפילה ביחידות יותר מבתפילה בציבור — לפי הרב משה פיינשטיין, באיזה מצב הוא רשאי להתפלל ביחידות, ובאיזה מצב עליו להתפלל בציבור? (4 נקודות)
- ג. (1)** מדוע אדם רשאי להתנדב לשירות צבאי ביחידה מובחרת אף על פי שאין אפשרות להתפלל בציבור ביחידה זו? (3 נקודות)

6. זהירות בדרכים

- א. (1)** "שלושה הם ההורגים בלא כוונה..." (רמב"ם).
- מה הם שלושת סוגי ההורגים בלא כוונה? בנוגע לכל אחד מהם — כתוב אם ההורג צריך לגלות לעיר מקלט.
- (2)** מדוע כוהן שנהג בכלי רכב במהירות מופרזת וגרם לתאונה קטלנית, אינו רשאי לישא כפיו בברכת כוהנים? (8 נקודות)
- ב. (1)** נהג שהיה תחת השפעת סמים חייב לשלם על נזק שגרם לאחרים, אף על פי שלא היה מודע למעשיו. הסבר את הטעם לדין זה.
- (2)** לפי הרב אביגדור נבנצל, אין היגיון במשפט "אתמול נהגתי מהר וכמעט התנגשתי — אבל ברוך ה' לא קרה כלום". הסבר מדוע אין היגיון במשפט זה. (4 נקודות)

7. לשון הרע

- א. (1)** מדוע התפעל רבי ינאי מן הרוכל שמכר סם חיים, הרי הרוכל לא חידש דבר?
- (2)** הרב אשר וייס הסביר מדוע קשה לאנשים להישמר מלשון הרע. כתוב סיבה אחת. (6 נקודות)
- ב. (1)** כתוב דוגמה אחת למקרה שחובה לספר בו לשון הרע, וכתוב שני תנאים הנדרשים בעת מילוי חובה זו. (6 נקודות)

8. מלחמות ישראל

- א. (1) לפי ההלכה, מי היה מוסמך בימי קדם להחליט על יציאה למלחמת מצווה?
- (2) לפי ההלכה, מי מוסמך בימינו להחליט על יציאה למלחמת מצווה, וממה נובעת סמכות זו?
- (4 נקודות)
- ב. (1) על מה חייל צריך לחשוב בשעת מלחמה?
- (2) על מה אסור לחייל לחשוב בשעת מלחמה, ומדוע?
- (4 נקודות)
- ג. (1) הרב אליעזר וולדינברג ("ציץ אליעזר") פסק שחייל צריך לסכן את עצמו כדי להציל את חברו בשעת מלחמה. מהו הנימוק שלו לפסק זה?
- (2) מדוע היה אפשר לחשוב שאסור לחייל לסכן את עצמו כדי להציל את חברו בשעת מלחמה?
- (4 נקודות)

9. חול המועד

- א. מדוע אין נושאים נשים בחול המועד? (2 נקודות)
- ב. ציין שלושה סוגי מלאכה המותרים בחול המועד, וכתוב דוגמה לכל אחד מהם. (6 נקודות)
- ג. (1) כתוב דוגמה אחת למצב שמותר לכבס בו בחול המועד.
- (2) כתוב דוגמה אחת למצב שמותר לכתוב בו בחול המועד.
- (4 נקודות)

בית, חינוך ומשפחה10. יצר ויצירה

- א. "על יהלומים שומרים בצורה סגורה ומיוחדת" (הרב יוסף צבי רימון).
- הסבר דימוי זה בנוגע ל"איסור נגיעה" בין איש לאישה שאינם נושאים זה לזה. (4 נקודות)
- ב. (1) "כי שבע יפול צדיק וקם" (משלי, כ"ד, ט"ז).
- הרב יצחק הוטנר כתב שני פירושים לפסוק זה. הוא קיבל פירוש אחד ודחה את האחר.
- הסבר את הפירוש שדחה הרב יצחק הוטנר ואת הפירוש שהוא קיבל.
- (2) "בזמן שהינך מרגיש בקרבך סערת היצר, דע לך שבזה הינך מתדמה אל הגדולים הרבה יותר מאשר בשעה שאתה נמצא במנוחה שלמה שאתה רוצה בה" (הרב יצחק הוטנר).
- במה אדם שמרגיש בקרבו סערת היצר "מתדמה אל הגדולים"?
- (8 נקודות)

11. קידושין ונישואין

- א. (1) אדם המקדש אישה בלי לראותה לפני כן עלול לעבור על מצוות עשה. כתוב מהי מצוות עשה זו, והסבר כיצד הוא עלול לעבור עליה.
- (2) חכמים קבעו כי אדם שמקדש אישה בלא שידוכין, יענש בעונש חמור. מהו עונשו של אדם זה, ומדוע החמירו חכמים בעניין זה? (6 נקודות)
- ב. "האישה נקנית" (קידושין, פרק א', משנה א') — למילה "נקנית" יכולות להיות שתי משמעויות. מהי המשמעות הנכונה בנוגע לקניין בקידושין? (3 נקודות)
- ג. מה הם "קידושי שְׁחוּק", ומה האישה צריכה לעשות כדי להימנע מן התסבוכת הכרוכה בקידושי שְׁחוּק? (3 נקודות)

בחר בפרק שני א בפרק שלישי, על פי התכנים שלמדת.**פרק שלישי — "משנה ברורה" (72 נקודות)**

אם בחרת בפרק זה, ענה על שש מן השאלות 12-18 (לכל שאלה — 12 נקודות).

12. הלכות דברים הנוהגים בסעודה — סימן קע"ט

א. "כשאדם נכנס לבית חברו ויש שם חבורות הרבה שאוכלים וכל אחד מושיט לו כוס, יש מי שאומר שמברך

על כל אחד בורא פרי הגפן" (שולחן ערוך).

(1) הסבר מדוע אדם זה צריך לברך על כל כוס, וכתוב שני מקרים שבהם אדם זה אינו צריך לברך על כל כוס.

(2) מהו הדין אם בבית חברו יש חבורה אחת, וכל אחד מבני החבורה מושיט לו כוס, ומהו הנימוק לדין זה?

(9 נקודות)

ב. בעל בית מגיש לאורח מאכלים שברכתם זהה בזה אחר זה.

האם האורח צריך לברך על כל אחד מן המאכלים האלה, ומדוע? (3 נקודות)

13. הלכות ברכת המזון — סימן קפ"ד

א. בשולחן ערוך מובאת מחלוקת ראשונים בנוגע למקרה זה: אדם שאכל סעודה במקום אחד, ובשוגג לא בירך

ברכת המזון, הלך למקום אחר ונזכר שם שלא בירך, ואין לו עוד פת.

(1) העתק למחברתך את הטבלה שלפניך, וכתוב בה את הדינים על פי הדעות שבשולחן ערוך.

בדיעבד	לכתחילה	
		דעה א — הרמב"ם
		דעה ב — רבנו יונה והרא"ש

(2) על פי המשנה ברורה, מהו הדין במקרה זה?

(6 נקודות)

ב. "אכל ואינו יודע אם בירך ברכת המזון אם לאו, צריך לברך מספק, מפני שהיא מן התורה" (שולחן ערוך).

(1) על פי המשנה ברורה, מהו הדין במקרה זה בנוגע לברכה רביעית, שהיא מדרבנן, ומדוע?

(2) על פי המשנה ברורה, באיזה מקרה אינו צריך לחזור ולברך מספק, אף על פי שהתחייב בברכת המזון, ומדוע?

(6 נקודות)

14. הלכות ברכת הפירות – סימן ר"ח

- א. לביבות העשויות מתפוחי אדמה ומפירורי לחם – באיזה מקרה יש לברך עליהן "בורא מיני מזונות", ובאיזה מקרה יש לברך עליהן "בורא פרי האדמה"? (5 נקודות)
- ב. (1) אורז מבושל (שנתמעך) – מה יש לברך לפני אכילתו, ומה יש לברך לאחר אכילתו?
 (2) תבשיל של אורז (שנתמעך) המעורב בעדשים – מה יש לברך לפני אכילתו, ומה יש לברך לאחר אכילתו?
 בתשובתך התייחס לשני מצבים.
 (7 נקודות)

15. הלכות יום טוב – סימן תצ"ה

- א. השולחן ערוך פסק שמלאכת אוכל נפש מותרת ביום טוב.
 הרמ"א כתב: "ויש מחמירין אפילו באוכל נפש עצמו".
 (1) לדעת המחמירים, באיזה מקרה יש להחמיר אפילו באוכל נפש עצמו, ומדוע?
 (2) לדעת המחמירים, אדם שלא הכין אוכל מערב יום טוב ויש באוכל זה צורך יום טוב – כיצד עליו לנהוג?
 (5 נקודות)
- ב. במקרה שחסר ביישוב מיץ ענבים – האם אדם שבצר ענבים בערב יום טוב רשאי ביום טוב לסחוט אותם ולחלק לאנשים את מיץ הענבים? נמק את תשובתך. (7 נקודות)

16. הלכות ראש השנה – סימן תקפ"ט

- א. (1) אישה פטורה ממצוות שופר כי זו מצוות עשה שהזמן גרמא.
 הסבר מהי "מצוות עשה שהזמן גרמא", ומדוע מצוות שופר נכללת בהגדרה זו.
 (2) מדוע היינו חושבים שאסור לאישה לתקוע בשופר בראש השנה, ומדוע בכל זאת מותר לה?
 (7 נקודות)
- ב. יש מחלוקת בין השולחן ערוך ובין הרמ"א אם נשים רשאיות לברך על תקיעת שופר. נמק אַחת מן הדעות.
 (2 נקודות)
- ג. מדוע ילד קטן רשאי לתקוע בשופר בראש השנה, והאם אחרים יכולים לצאת ידי חובה בתקיעתו? (3 נקודות)

17. הלכות לולב – סימן תרנ"ו

- א. "ויש מי שאומר שאם מוצא שני אתרוגים לקנות והאחד הדר מחברו..." (שולחן ערוך).
 מפעל תפילין מציע תפילין למכירה בכמה רמות הידור. אדם שאין לו תפילין – מהו הסכום שעליו להוסיף על המחיר של התפילין ברמת ההידור הנמוכה כדי לקנות תפילין מהודרות יותר? ענה על פי הדעה שצוטטה בראש סעיף זה. (4 נקודות)
- ב. מהו שיעור הנכסים המרבי שאדם חייב להוציא כדי לבנות סוכה לשם קיום מצוות סוכה? (3 נקודות)
- ג. מהו שיעור הנכסים שאדם צריך להוציא כדי להימנע מלעבור על מצוות לא תעשה, ומדוע יש הבדל בין הדין הנוגע למצוות לא תעשה ובין הדין הנוגע למצוות עשה? (5 נקודות)

18. הלכות שבת

- א. אדם שבשבת הניח בשינוי סיר על האש כדי שיתבשל – האם הנחתו בשינוי תיחשב למלאכה שלא כדרכה, ולכן יהיה פטור מן התורה? נמק את תשובתך. (4 נקודות)
- ב. (1) כתוב דוגמה למלאכה שמותר לכתחילה לעשותה בשבת בשינוי גדול.
 (2) כתוב דוגמה למלאכה שחייבים עליה מן התורה גם אם עושים אותה בשבת שלא כדרכה.
 (4 נקודות)
- ג. מה הם שני התנאים שחייבים להתקיים כדי להתיר גרירה של מיטה, כיסא ושולחן על גבי קרקע בשבת? (4 נקודות)

בהצלחה!